

Брюксел, 18.5.2016 г.
SWD(2016) 178 draft

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

относно прилагането на Рамковата директива за водите (РДВ) и Рамковата директива за морска стратегия (РДМС) по отношение на аквакултурите

Съдържание

Въведение	3
Обща информация и контекст на политиката.....	3
Цел на документа	4
Ограничения на документа	4
Политика на ЕС и правна рамка	5
РДВ и сектора на аквакултурите.....	11
РДМС и сектора на аквакултурите	13
Директиви за СЕО и ОВОС.....	17
Директива за МПП.....	18
Регламенти относно чуждите видове.....	18
Потенциални въздействия от аквакултурите — добри регулаторни и промишлени практики и предложения	19
1) Бентосни въздействия и хранителни вещества	20
Добри регулаторни практики и предложения.....	20
Добри промишлени практики и предложения.....	21
2) Болести и паразити.....	23
Добри регулаторни практики и предложения.....	23
Добри промишлени практики и предложения.....	24
3) Зауствания на химикали от аквакултури	26
Добри регулаторни практики и предложения.....	32
Добри промишлени практики и предложения.....	33
4) Изпускане на организми и чужди видове	34
Добри регулаторни практики и предложения.....	36
Добри промишлени практики и предложения.....	37
5) Физическо въздействие, смущения и контрол на хищниците	38
Хоризонтални въпроси.....	41
Предстоящи стъпки	43

Въведение

Обща информация и контекст на политиката

През 2013 г. Комисията публикува съобщение относно стратегически насоки за устойчивото развитие на сектора на аквакултурите на ЕС с цел да помогне на държавите членки и заинтересованите страни да преодолеят предизвикателствата пред сектора¹. В съобщението Комисията обяви, че ще изготви документ с насоки относно изискванията на Рамковата директива за водите (РДВ)² и на Рамковата директива за морска стратегия (РДМС)³ по отношение на аквакултурите. Насоките следва да подпомогнат държавите членки и предприятията при изпълнението на законодателните актове на ЕС и да улеснят развитието на устойчив сектор на аквакултурите. Документът се основава на резултатите от поредица от шест семинара с участието на заинтересовани страни, включително 4 регионални срещи, проведени през 2014 г. Връзките между сектора на аквакултурите и директивите, както и конкретните примери, проучени и представени по време на семинарите, са подготвени от външен изпълнител и са публикувани⁴ под формата на подробна обща информация към настоящия документ.

Освен това от 2009 г. насам Комисията се ангажира да увеличи информацията, с която да разполагат националните компетентни органи и предприятията, за да се гарантира съгласувано и ефективно изпълнение на РДВ и РДМС както от едната, така и от другата страна, така че да се позволи свързаните с аквакултурите дейности⁵ да се развиват в съответствие с целите на директивите.

¹ COM(2013) 229 final. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. Стратегически насоки за устойчивото развитие на сектора на аквакултурите на ЕС

² Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите. ОВ L 327, 22.12.2000 г., стр. 1—73.

³ Директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия) ОВ L 164, 25.6.2008 г., стр. 19—40.

⁴ Jeffery *et al.*, 2014 г. Background information for sustainable aquaculture development, addressing environmental protection in particular. Part 1: Main report & References p. 138, Part 2: Annexes & supporting documents p. 179 [Обща информация за устойчиво развитие на сектора на аквакултурите с особен акцент върху опазването на околната среда. Част 1: Основен доклад и позовавания, стр. 138, Част 2: Приложения и подкрепящи документи, стр. 179]

⁵ COM(2009) 162 final. Съобщение на Комисията до Европейския парламент и до Съвета — Изграждане на устойчиво бъдеще за аквакултурата — Нов импулс за стратегията за устойчиво развитие на европейската аквакултура

По-рано Комисията издаде насоки, с които са улеснява познаването и прилагането на законодателството на ЕС, залегнало в основата на „Натура 2000“ (Директивата за птиците⁶ и Директивата за местообитанията⁷), по отношение на свързаните с аквакултурата дейности⁸. Освен това през последното десетилетие в контекста на Общата стратегия за изпълнение (ОСИ)⁹ на РДВ бяха изготвени голям брой документи с насоки и документи за политиката, в които се разглеждат редица въпроси, засягащи изпълнението и свързани със сектора на аквакултурите. Настоящият документ се основава в голяма степен на тази работа по ОСИ.

Цел на документа

Общата цел на настоящия документ е да предложи практически насоки, които ще улеснят изпълнението на Рамковата директива за водите и Рамковата директива за морска стратегия като част от развитието на устойчив сектор на аквакултурите. И по-конкретно:

- да предостави на националните органи добри регулаторни практики и предложения относно изискванията на директивите по отношение на сектора на аквакултурите, за да се улесни тяхното изпълнение;
- да предостави на производителите на аквакултури добри промишлени практики и предложения относно това, което се очаква от тях, и това, което те могат да очакват от изпълнението на директивите;
- да предостави информация относно устойчивостта на производството на аквакултури в ЕС и неговото съответствие със съответното законодателство на ЕС в областта на околната среда.

Ограничения на документа

Настоящият документ е замислен да бъде обвързан и да следва текста на РДВ и РДМС, както и по-широките принципи, залегнали в основата на политиката на ЕС в областта на околната среда и на аквакултурите. Друго потенциално свързано законодателство на ЕС в областта на околната среда (например директивите относно оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС)¹⁰ и относно стратегическата екологична оценка (СЕО)¹¹, Регламентът относно

⁶ Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици, ОВ L 20, 26.1.2010 г., стр. 7—25.

⁷ Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна. ОВ L 206, 22.7.1992 г., стр. 7—50.

⁸ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Aqua-N2000%20guide.pdf>

⁹ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/implementation_en.htm

¹⁰ Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда, ОВ L 26, 28.1.2012 г., стр. 1—21, изменена с Директива 2014/52/ЕС.

инвазивните чужди видове¹² Директивата относно ветеринарните лекарствени продукти¹³) не е разгледано подробно, а насоки относно изпълнението на законодателството на ЕС, залегнало в основата на „Натура 2000“ (директивите за птиците и местообитанията), във връзка с дейностите, свързани с аквакултурата, вече са издадени. По-общите проблеми на устойчивостта, като зависимостта на хищните риби от дивата риба като източник на храна, както и потенциалните кумулативни въздействия от същественото увеличаване на производството на аквакултури в Европейския съюз върху аспекти, които не са обхванати от РДВ и РДМС, остават извън обхвата на настоящия документ.

Документът няма законодателен характер, той не въвежда нови правила, а по-скоро предоставя допълнителни насоки относно прилагането на вече съществуващите такива. Той се основава на приноса и обратната връзка, получени от широк кръг експерти и заинтересовани страни, които се включиха чрез участието си в срещи и семинари, без да са обвързани по никакъв начин със съдържанието му. В този си вид документът отразява единствено възгледите на службите на Комисията и не е с правнообвързващ характер. Окончателното тълкуване на дадена директива е от компетентността на Съда на Европейския съюз.

И накрая, в документа се признава, че принципът на субсидиарност е заложен в основата на двете директиви и че държавите членки са тези, които определят процедурите и средствата, необходими за изпълнението на изискванията на директивите. Описаните в настоящия документ процедури за добри практики не са с предписателен характер, а целта е по-скоро да предложат полезни съвети, идеи и предложения, които се основават на широки дискусии с публичните администрации, представителите на сектора на аквакултурите, НПО и други заинтересовани страни.

Политика на ЕС и правна рамка

Целта на РДВ е да се подобри и опази химичното и екологичното състояние на повърхностните води и химичното и количественото състояние на подземните водни обекти по цялото протежение на даден речен водосборен басейн. Обхванати са както реките, езерата и

¹¹ Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 г. относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда, ОВ L 197, 21.7.2001 г., стр. 30—37.

¹² Регламент (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове, ОВ L 317, 4.11.2014 г., стр. 35—55.

¹³ Директива 2001/82/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 ноември 2001 г. относно кодекса на Общността за ветеринарните лекарствени продукти, ОВ L 311, 28.11.2001 г., стр. 1.

подземните води, така и преходните (включително естуари) и крайбрежните води. За целите на екологичното състояние крайбрежните води се простират до една морска миля навътре в морето. Химичното състояние обаче се прилага и за териториалните води, които се простират до 12 морски мили. В член 4 от РДВ на държавите членки се налага изискване да предпазват екологичното и химичното състояние на повърхностните водни обекти от влошаване и да възстановяват замърсените повърхностни води и екологичните условия, необходими за постигане на добро състояние на всички повърхностни води до 2015 г.¹⁴ В съответствие с член 4 държавите членки трябва да прилагат необходимите мерки за постепенното намаляване на замърсяването с приоритетни вещества и пълното или поетапното елиминиране на емисиите, заустванията и уврежданията от приоритетни опасни вещества.

Класификацията на екологичното състояние съгласно РДВ включва пет класа: отлично, добро, средно, недобро и лошо. Класификацията на окончателното екологично състояние на всеки воден обект се определя въз основа на набор от биологични качествени елементи, които се основават на хидроморфологични и физикохимични качествени елементи. Физикохимичните елементи включват температурни, хранителни и окислителни условия, както и със специфичните замърсители на речните басейни — замърсители, различни от приоритетните вещества, определени от отделните държави членки като зауствани в значителни количества във водните обекти. Приложение VIII към РДВ съдържа неизчерпателен списък на основните замърсители, които държавите членки следва да разглеждат като възможни специфични замърсители на речните басейни. Хидроморфологичните елементи включват вариацията на водното количество, структурата на заливаемата зона и вариацията на дълбочината и морфологията на водния обект. Екологичното състояние на водния обект се определя от качествения елемент, чието състояние е най-лошо, т.е. в съответствие с подхода „един вън — всички вън“. Химичното състояние се оценява спрямо стандартите за качество на околната среда (СКОС), определени на равнище ЕС (в Директива 2008/105/ЕО относно стандартите за качество на околната среда¹⁵, изменена с Директива 2013/39/ЕС¹⁶ (ДСКОС) по отношение на някои приоритетни вещества. Химичното състояние е добро, ако концентрацията на нито едно от приоритетните вещества не надвишава съответните СКОС. При определени обстоятелства могат да бъдат приети дерогации по отношение на доброто химично и/или екологично състояние, ако са изпълнени редица строги условия. Прилагането на такива изключения

¹⁴ По отношение на доброто химично състояние за някои приоритетни вещества се прилагат по-късни крайни срокове, а именно 2021 и 2027 г.

¹⁵ ОВ L 348, 24.12.2008 г., стр. 84—97.

¹⁶ ОВ L 226, 24.8.2013 г., стр. 1—17.

позволява разработване на нови проекти и използване на водите, които са оправдани и предоставят значителни социално-икономически ползи.

Беше създаден механизъм със списък за наблюдение в съответствие с ДСКОС с цел да се предостави висококачествена информация за мониторинга на концентрациите на вещества, които са потенциални замърсители на водната среда, за да се подпомогне идентифицирането на бъдещи приоритетни вещества в съответствие с член 16, параграф 2 от РДВ. Работата¹⁷ по първия списък за наблюдение (Решение за изпълнение (ЕС) 2015/495) доведе до приемането му от Комисията през март 2015 г.¹⁸

Рамковата директива за водите отмени Директива 79/923/ЕИО на Съвета от 30 октомври 1979 г. относно изискванията за качеството на водите за развъждане на черупкови организми¹⁹ и Директива 78/659/ЕИО на Съвета от 18 юли 1978 г. относно качеството на сладките води, които се нуждаят от опазване или подобряване, за да са годни за живота на рибите²⁰. Целта на тези директиви беше да се опазят или възстановят водните обекти, за да се подпомогнат животът и растежът на черупковите организми, както и да се опазят водите от замърсяване, включително сладките води, така че състоянието им да е годно за поддържането на живота на рибите.

Отмяната на Директивата относно водите за развъждане на черупкови организми породила известни опасения сред производителите на черупкови организми, свързани с опазването на водите за развъждане на черупкови организми. От държавите членки се изисква, посредством правилното изпълнение на РДВ, да гарантират поне такова ниво на опазване от замърсяване на водите за развъждане на черупкови организми, каквото е осигурено от Директивата относно водите за развъждане на черупкови организми. По-специално, от държавите членки се изисква да създадат регистър на защитените територии, включително защитените територии за развъждане на черупкови организми. В тези територии от държавите членки се очаква да разработят специфична програма за мониторинг, да определят допълнителни цели и да приложат конкретни мерки, за да гарантират поне такова ниво на опазване, каквото е осигурено от отменените директиви. Плановите за управление на речните басейни следва да включват водите за развъждане на черупкови организми в качеството им на защитени

¹⁷ Carvalho *et al.*, Development of the first Watch List under the Environmental Quality Standards Directive, JRC Technical Report EUR 27142 EN, 2015 [Разработване на първия списък за наблюдение в съответствие с Директивата относно стандартите за качество на околната среда, Технически доклад на JRC EUR 27142 EN, 2015 г.].

¹⁸ OJ L 78, 24.3.2015 г., стр. 40—42.

¹⁹ OВ L 281, 10.11.1979 г., стр. 47. Директива, отменена с Директива 2006/113/ЕО.

²⁰ OВ L 222, 14.8.1978 г., стр. 1. Директива, отменена с Директива 2006/44/ЕО.

територии, както и специфичните цели, произтичащи от стандартите в Директивата относно водите за развъждане на черупкови организми. Това гарантира приемственост на законовите изисквания в областта на опазването на тези територии.

Що се отнася до целите, посочени в Директива 78/659/ЕИО на Съвета от 18 юли 1978 г. относно качеството на сладките води, те са интегрирани изцяло в целта за добро екологично състояние на РДВ чрез използването на подпомагащи физикохимични качествени елементи и включването на рибите като биологичен качествен елемент. Ето защо правилното изпълнение на РДВ следва да осигури същото ниво на опазване.

Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ) са основните инструменти за изпълнението на РДВ. Държавите членки трябва да изготвят ПУРБ, които да обхващат всички райони на речни басейни (РРБ) в ЕС (членове 11 и 13). Процесът на планиране следва да включва икономически анализ на всички начини за ползване на водата във всеки РРБ, както и определяне на натиска и въздействието върху водната среда. Допълнителни ПУРБ следва да бъдат приети до декември 2015 г. и да обхванат програмния период 2015—2021 г. По време на първия цикъл на ПУРБ (2009—2015 г.) беше установено, че аквакултурите подлагат водните обекти на следните видове натиск: използване на водните ресурси; точков източник на замърсяване; локално намаляване на бентосното биологично разнообразие; съществено драгиране на водните обекти и физическа промяна на земята; промени в режима на водния отток; въвеждане на чужди видове²¹. От друга страна, устойчивият сектор на аквакултурите зависи от наличието на достатъчни количества чиста вода. За да се опазят използваните за аквакултури води, за защитените територии за аквакултури следва да се установят допълнителни цели, които да надхвърлят доброто екологично и химично състояние и да налагат например специфични микробиологични стандарти. Следователно в програмите от мерки, които придружават ПУРБ, следва да бъдат определени специфични мерки за постигането на тези допълнителни цели. В редица ПУРБ ясно са описани допълнителни цели и мерки за опазването на териториите за развъждане на черупкови организми в ПУРБ, с цел да се гарантира поне такова ниво на опазване на водите за развъждане на черупкови организми (които РДВ класифицира като защитени територии), каквото е осигурено от предишната Директива относно водите за развъждане на черупкови организми, която беше отменена през

²¹ Дори и тези видове натиск да не се отнасят към всички технологии за производство на риба, например екстензивните аквакултури.

2013 г. В други случаи допълнителните цели и мерки не са включени изрично в ПУРБ. Държавите членки следва да гарантират, че специфичните цели и мерки, налагани в защитените територии за целите на аквакултурите, са интегрирани в следващите ПУРБ, които да са изготвени до декември 2015 г. Във всеки случай повечето държави членки решиха да запазят в сила националното транспониране на Директивата относно водите за развъждане на черупкови организми, за да гарантират същото ниво на опазване на водите, които се използват за производството на черупкови организми.

Съдът на Европейския съюз наскоро постанови решение относно задълженията, които РДВ предвижда по отношение на подобряването и предотвратяването на влошаването на състоянието във връзка с отделни проекти (дело *Weser C-461/13*²²). В него се разглеждат редица важни въпроси, а именно обвързващият характер на целите на директивата в областта на околната среда (които се прилагат за разрешението за отделен проект, включително в сектора на аквакултурите, в случай че проектите може да влошат състоянието на водните обекти или да предотвратят постигането на добро състояние) и значението на влошаването на състоянието на водите (което трябва да се оцени на ниво качествено елемент).

Целта на РДМС е до 2020 г. да се постигне добро състояние на околната среда (ДСОС—РДМС) в морските води. Нейното приложно поле обхваща крайбрежните води по отношение на аспектите, свързани със състоянието на околната среда, които все още не са обхванати от РДВ или друго законодателство на Общността, както и цялото протежение на териториалните води на държавите членки, в което те имат или упражняват права на юрисдикция (член 3, параграф 1 от РДМС). За да се помогне за постигането на ДСОС—РДМС, са определени единадесет дескриптора на състоянието на околната среда: биологично разнообразие, чужди видове, риби, които са обект на промишлен риболов, хранителни мрежи, еутрофикация, цялост на морското дъно, хидрографски условия, замърсители, замърсители в рибата и в други морски хранителни продукти, отпадъци и подводна енергия, например шум. С цел улесняване на тълкуването във връзка с гореспоменатите единадесет дескриптора е разработен и подробен набор от критерии и свързани с тях показатели за оценка на доброто състояние на околната среда²³. Критериите се основават на съществуващите задължения и развития в

²²<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30ddf90283e2da9b4ff7976ccf851d306c91.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuRaxb0?text=&docid=165446&pageIndex=0&doclang=BG&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=807910>. Съобщение за медиите може да бъде намерено на:

<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2015-07/cp150074en.pdf>.

²³ 2010/477/ЕС: Решение на Комисията от 1 септември 2010 г. относно критериите и методологичните стандарти за добро екологично състояние на морските води, ОВ L 232, 2.9.2010 г., стр. 14—24.

законодателството на ЕС, като обхващат други съответни елементи на морската среда, които все още не са разгледани в рамките на съществуващите политики. Доброто състояние на околната среда (РДМС) не съответства изцяло на доброто екологично/химично състояние (РДВ). Критериите, свързани с директивите, се различават, което се дължи на географския обхват на прилагане на директивите. Тъй като крайната цел на директивите е опазването на околната среда, те са замислени да имат сходни критерии, доколкото това е възможно. Химичното качество, въздействието на обогатяването с хранителни вещества и аспектите на екологичното и хидроморфологичното качество в двете директиви са тясно свързани.

РДВ и РДМС се различават основно по това, че съгласно последната обхватът на доброто състояние (на околната среда) е по-широк, като включва по-широк набор от компоненти и натиск върху биологичното разнообразие; както и по това, че РДМС използва по-широка скала за оценка, като налага оценка на състоянието на околната среда на равнището на съответните подрегиони (например Северно море в широките граници, Келтско море) или техните подразделения, вместо на равнището на отделни водни обекти, както е по РДВ. В крайбрежните води границите на оценките съгласно РДМС и РДВ се припокриват. В тези зони РДМС е предназначена да се прилага единствено за онези аспекти на доброто състояние на околната среда, които не са обхванати от РДВ (например шум, отпадъци, аспекти на биологичното разнообразие).

РДВ и РДМС не съдържат изрични задължения за аквакултурите. Секторът на аквакултурите трябва да изпълнява изискванията на националните законодателни актове, чрез които се прилагат тези директиви във всяка държава членка. Раздел 1.4 от приложение II към РДВ налага на държавите членки задължение да събират и поддържат информация за типа и големината на значимите антропогенни видове натиск, на които са подложени повърхностните водни обекти във всеки район на речен басейн. Държавите членки следва да установяват значими замърсявания от точкови и от дифузни източници, особено за веществата, описани в приложение VIII, от градски, промишлени, селскостопански и други инсталации и дейности, за целите на всеки план за управление на речните басейни. Заустванията от аквакултури могат да се разглеждат като принос от точков източник и по тази причина е вероятно да се изисква информация от проведен мониторинг като предпоставка за ефективно управление. Освен това, тъй като производството на аквакултури разчита на вода с добро качество, мерките за управление, с които се въвеждат и поддържат най-добрите практики за опазване на околната среда, също са от съществено значение за функционирането на сектора.

Директивите за ОВОС и СЕО са междусекторни и обхващат широк набор от въпроси, свързани с околната среда, включително планове, програми или проекти, свързани с аквакултурите. Те определят процедурите, насочени към изпълнението на някои планове, програми и проекти, като още преди приемането надлежно се отчита техният потенциално съществен ефект върху околната среда. И двете директиви гарантират, че в процеса на вземане на решения свързаните с околната среда съображения се вземат предвид посредством достъп до информация, участие на обществеността и консултации.

РДВ и сектора на аквакултурите

От една страна, свързаните с аквакултурите дейности могат да упражняват натиск и въздействие върху водните екосистеми, например чрез увеличаване на товара от хранителни вещества, концентрация на изпражнения и недоизяден фураж, разпръскване на почистващи препарати и лекарства. От друга страна, секторът на аквакултурите може на свой ред да бъде подложен на натиск и въздействие от други дейности, които се извършват във водната екосистема, например инциденти на замърсяване, съоръжения за пречистване на отпадъчни води нагоре по течението и разлики в пиковите/вариране на водното количество, дължащи се на регулиране на оттока в реката например чрез язовирни стени. Важно е да се помни, че производителите на аквакултури имат нужда от води с високо качество и често са първите в даден речен басейн, които откриват проблеми с качеството на водата, патогенни организми или навлизане на чужди видове във водната среда. Ако се управляват правилно, определени практики в областта на аквакултурите, например екстензивните методи на отглеждане, могат да окажат положително въздействие върху природната среда, като задържане на водата в околността, контрол на наводненията и опазване на биологичното разнообразие (например осигуряване на местообитания за земноводни или птици). Интегрираните мултитрофични системи за аквакултури (ИМСА) могат да намалят еутрофикацията чрез преобразуване на страничните продукти и недоизядения от отглежданите организми фураж в годни за употреба растителни култури. Секторът на аквакултурите разчита на вода с високо качество, без да я консумира в големи количества.

Натискът и въздействието от различните системи за аквакултури зависят от множество фактори, включително местоположението на стопанството, вида на отглеждания организъм, използваните методи и чувствителността или уязвимостта на околната среда към евентуалните видове натиск. Сред тях се нареждат:

- Инфраструктурата (ограничаване на пространството, водочерпене, заустване, прибиране на улова) може да окаже въздействие върху хидроморфологичните качествени елементи (хидрология/типология — водни количества, въздействие на вълните, местообитания);
- Разтворените и раздробените хранителни вещества (като екскреционни продукти и недоизяден рибен фураж) могат да причинят деоксидиране на водния стълб и покриване на морското дъно, оказвайки въздействие върху физикохимичните качествени елементи; те могат да допринесат и за местната еутрофикация със съответното въздействие върху биологичните качествени елементи;
- Биологичните качествени елементи могат да бъдат засегнати и от кръстосването с диви видове, инфекции, причинени от патогенни организми (например морски въшки), изпускане на организми и въвеждане на чужди видове;
- Замърсяването, например с химични съединения (като дезинфектанти, ветеринарни лекарствени продукти, следи от метали), може да окаже въздействие върху физикохимичните качествени елементи и върху биологичните елементи.

Възвръщаемост на разходите за водните услуги за дейности, свързани с аквакултури

В член 9 от РДВ се изисква от държавите членки да се съобразяват с принципа за възвръщаемост на разходите за водни услуги, включително екологичните и суровинните разходи, и да гарантират, че водните ценови стратегии осигуряват адекватна мотивация за ефективното използване на водните ресурси. В икономическият анализ, който трябва да се извърши като част от ПУРБ, следва да се оцени всяка водна услуга и всеки начин за ползване на водата, неговото отрицателно въздействие върху водната среда и свързаното с това възстановяване на разходите за предоставяне на водни услуги, включително екологичните и суровинните разходи, като се отчита принципът „замърсителят плаща“.

Въпреки това обаче директивата позволява на държавите членки, когато изготвят своите водни ценови стратегии, да вземат предвид социалните, екологичните и икономическите последствия от възстановяването на разходите за водни услуги, както и географските и климатичните условия на засегнатите области. Също така държавите членки имат право да изключват определени дейности от изискването за възвръщаемост на разходите, при условие че те не застрашават постигането на целите на РДВ. Наличната информация показва, че политиката за таксуване на водочерпенето, използването и заустването за нуждите на аквакултурите се различава значително в отделните държави членки, като на места не се налагат никакви такси,

докато другаде таксите са такива, че според сектора могат да доведат до икономическата нежизнеспособност на дадено производство. Комисията ще продължи да изисква от държавите членки да обосновават изключването на определени дейности от изискването за възвръщаемост на разходите, когато тези дейности упражняват значителен натиск върху водната среда, който трябва да бъде преодолян, за да се постигне целта за добро състояние или добър потенциал. Акцентът се поставя върху това дали в своите ПУРБ държавите членки са предоставили обосновка, която изпълнява всички условия на член 9, параграф 4 от РДВ.

И накрая, следва да се има предвид, че аквакултурите не консумират големи количества вода, тъй като по-голямата част от нея се връща в реките. Качеството на върнатата вода се различава значително и зависи от вида на аквакултурата и от местните условия. Често то може да е същото, а понякога дори по-добро от това на черпената вода. Важно е също така да се има предвид, че някои системи, например големите екстензивни рибовъдни басейни, могат също така да помогнат за справянето с последиците от сушата или наводненията в рамките на даден водосборен басейн, където те действат като резервоари или буфери за намаляване на пиковите водни количества.

РДМС и сектора на аквакултурите

Основното потенциално въздействие на аквакултурите върху околната среда, което има отношение към РДМС, е свързано с въвеждането на чужди видове (ЧВ), хранителни вещества, органични вещества, замърсители, включително пестициди и отпадъци, смущенията на дивата природа и евентуалното нежелателно изпускане на риба от рибовъдните стопанства. Машабът на това въздействие от сектора на аквакултурите до момента не е съпоставян с въздействието от други източници (например оттока от земеделието) и е трудно да се прецени пропорционалният му дял от общото въздействие върху околната среда от други антропогенни дейности, провеждани заедно с ОПОР. Ролята на РДМС става все по-важна с оглед на нуждата да се гарантира, че свързаните с аквакултурите дейности осигуряват дългосрочна устойчивост на околната среда. В същото време съобщението относно „синия растеж“²⁴ предвижда разширяването на свързаните с аквакултурите дейности, включително например посредством отглеждането на нови видове или навлизането все по-навътре в морето.

²⁴ COM(2012) 494 final. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. „Син растеж: Възможности за устойчив растеж в морските дейности и корабоплаването“.

Различните системи за аквакултури могат да въздействат по различни начини върху дескрипторите от РДМС (таблица 1). Тези въздействия обаче зависят от фактори, като хидроложките условия във всяко съоръжение за аквакултури, вида на отглежданите видове, производствения метод и практиките на управление. В общи линии потенциалните въздействия върху околната среда включват загуба и влошаване на състоянието на местообитанията, включително промени в биологичните общности, замърсяване, обогатяване с хранителни и органични вещества, смущения, изместване и смъртност на видовете. Те могат да окажат въздействие върху следните дескрипторите от РДМС: биологично разнообразие (Д1), чужди видове (Д2), риби и ракообразни, които са обект на промишлен риболов (Д3), хранителни мрежи (Д4), еутрофикация (Д5), цялост на морското дъно (Д6), хидрографски условия (Д7), замърсители (Д8), замърсители в рибата и в други морски хранителни продукти (Д9), отпадъци в морските води (Д10) и енергия, в това число и подводен шум (Д11).

Таблица 1: Потенциално взаимодействие между сектора на аквакултурите, околната среда и дескрипторите от РДМС въз основа на първоначалните оценки на въздействието на държавите членки.

Дескриптор	Степен на взаимодействие	Доказателства и средства за смекчаване
1. Биологично разнообразие	Малко	Ако не се управляват, изпуснатите организми, болестите и паразитите може да окажат ограничено въздействие върху биологичното разнообразие. Справянето с него следва да се осъществява посредством изпълнение на изискванията на директивите за ОВОС и СЕО и на Директивата за местообитанията. Разположението е основен фактор за намаляване на потенциалното въздействие върху биологичното разнообразие.
2. Чужди видове	Голямо	Аквакултурите предоставят потенциален маршрут за въвеждане на чужди видове; въвеждането на чужди видове в аквакултурите се урежда с Регламент (ЕО) № 708/2007, който налага изискване за издаване на специално разрешително за въвеждане на чужди видове.
3. Риби и ракообразни, които са обект на промишлен риболов	Малко	Ако не се управляват, изпуснатите организми (генетичен обмен), болестите и паразитите може да окажат ограничено въздействие върху дивите риби и ракообразни, които са обект на промишлен риболов.
4. Хранителни мрежи	Малко	Ако не се управляват, изпуснатите организми (генетичен обмен), болестите и паразитите може да окажат ограничено въздействие върху хранителните мрежи. Разположението е изключително важен фактор за намаляване на потенциалното въздействие върху хранителните мрежи.
5. Еутрофикация	Малко	Известно въздействие с ограничен мащаб, но по принцип за момента е малко вероятно да се прояви в достатъчна степен, за да окаже съществено въздействие, освен в

		затворени морета като Балтийско море, където вече има значително постъпване на хранителни вещества. В подобни случаи държавите членки могат да обмислят прилагането на неутрални по отношение на хранителните вещества схеми или други подходи за отстраняване на хранителните вещества от морето.
6. Цялост на морското дъно	Малко	Известно въздействие с ограничен мащаб, причинено от затиняване или отнасяне, които за момента е малко вероятно да се проявят в достатъчна степен, за да окажат съществено въздействие. Това въздействие може да бъде смекчено чрез преместване на садките, зони за некултивиране или преместване в по-силно енергизирани морски зони (зони с повишена циркулация).
7. Хидрографски условия	Малко	Известно въздействие с ограничен мащаб, причинено от появата на незначителни по мащаб явления, включително завихряния, които за момента е малко вероятно да се проявят в достатъчна степен, за да окажат съществено въздействие, освен в случаи на големи съоръжения.
8. Замърсители	Малко	Известно въздействие с ограничен мащаб, причинено от замърсяване с опасни вещества и микробни патогенни организми, което за момента е малко вероятно да се прояви в достатъчна степен, за да окаже съществено въздействие. Смекчаването се постига с нормативните ограничения, определени в законодателството в областта на безопасността на храните. Тези нормативни ограничения обаче са предназначени да защитят здравето на потребителите, а не са предвидени специално за опазването на околната среда. Ето защо може да са необходими допълнителни действия, за да се гарантира подходящо опазване на околната среда.
9. Замърсители в рибата и в други морски хранителни продукти	Малко	Въздействието се оценява чрез използване на нормативните ограничения, определени в законодателството в областта на безопасността на храните.
10. Морски отпадъци	Малко	Аквакултурите могат да бъдат източник на отпадъци в морските води, наред със заустванията от градски отпадъчни води и риболова.
11. Подводна енергия (напр. шум)	Малко	Известно въздействие с ограничен мащаб в близост до садките, което за момента е малко вероятно да се прояви в достатъчна степен, за да окаже съществено въздействие. Наличната информация относно потенциалното смекчаване е малко.

Основните свързани с РДМС въпроси засягат пространствения обхват на вероятните въздействия от аквакултурите върху околната среда и тяхното кумулативно въздействие, разглеждано в съвкупност с въздействията от други видове антропогенен натиск. Тези въздействия трябва да се разглеждат във връзка с определените качествени елементи за оценка на различните дескриптори от РДМС и в пространствения обхват, определен за оценките съгласно РДМС.

Оценките за постигането на ДСОС съгласно РДМС обикновено се очаква да обхващат сравнително големи морски зони (например на равнище (под)региони или техните подразделения). Това не отговаря на мащаба на съоръженията за аквакултури, предвид факта, че много от въздействията от аквакултурите имат ограничен мащаб. Поради това въздействието на отделните съоръжения за аквакултури може да има сравнително малък отпечатък в рамките на дадена зона, която подлежи на оценка съгласно РДМС; наличието на множество съоръжения в комбинация с въздействието от други дейности в зоната обаче би могло като цяло да е признак за съществуването на съществен проблем за постигането на ДСОС за даден дескриптор/качествен елемент. Това може да се случи по-специално, когато качественият елемент е ограничен до зоните, в които са разположени съоръжения за аквакултури (например крайбрежни видове или плитки водни местообитания).

Затова, макар като цяло въздействията от аквакултурите и тяхното смекчаване като част от морския лицензионен процес или съгласно РДВ в крайбрежните зони²⁵ да се оценяват за всяко отделно съоръжение, когато се издава лиценз за конкретна дейност, е важно те да бъдат разгледани като част от цялостния кумулативен ефект от всички дейности.

Независимо от настоящия мащаб на свързаните с аквакултурите операции и тяхното локално въздействие, възможно е да се наложи аквакултурите, наред с всички останали сектори, да намалят своето въздействие, за да постигнат ДСОС съгласно РДМС.

Съществуват още два пътя, доказващи потенциалната връзка на сектора на аквакултурите с изпълнението на РДМС:

- РДМС носи ползи за производството на аквакултури. Намаляването на замърсителите, на обогатяването с хранителни вещества и на отпадъците в морската среда ще доведе до подобряване на качеството на водите за аквакултурите и ще намали случаите на замърсяване на произведената риба и проблемите с отпадъците, засягащи рибата и оборудването.
- Устойчивият сектор на аквакултурите допринася за постигането на ДСОС съгласно РДМС. Увеличаването на производството от сектора на аквакултурите води до намаляване на натиска върху запасите от дива риба, при условие че се основава на екологично устойчив източник на фуражи. Естественото филтриране при храненето на черупковите организми

²⁵ Обща стратегия за изпълнение на Рамковата директива за водите (2000/60/ЕС). Ръководство № 7. Мониторинг съгласно Рамковата директива за водите. стр. 153, 2000 г.

води и до подобряване на бистротата на водата, като пример за това са фермите за миди в Балтийско море.

Директиви за СЕО и ОВОС

Планирането и разработването на планове, програми и проекти за сектора на аквакултурите попада в приложното поле на директивите за СЕО и ОВОС. Те позволяват свързаните с околната среда съображения да бъдат взети предвид на ранен етап от процеса на планиране и по този начин да се постигне избягване или свеждане до минимум на отрицателните въздействия.

Някои свързани с аквакултурите проекти са изброени в точка 1, буква е) от приложение II към Директивата за ОВОС и като такива подлежат на „скрининг“, т.е. на определяне на тяхното значително въздействие върху околната среда въз основа на прагове или критерии, или на разглеждане за всеки отделен случай. При осъществяването на процедурата по скрининг държавите членки следва да вземат предвид съответните критерии за подбор, определени в приложение III към Директивата за ОВОС. Възложителите на свързани с аквакултури проекти, които подлежат на оценка, следва да предоставят определено минимално количество информация относно проектите и тяхното въздействие в съответствие с приложение IV към Директивата за ОВОС.

Директивата за СЕО се прилага за планове и програми, които се изготвят за няколко сектора и които определят рамката за бъдещо съгласие за осъществяване на проекти, посочени в приложения I и II към Директивата за ОВОС, както и на всички планове и програми, които изискват изготвянето на подходяща оценка съгласно Директивата за местообитанията. В този смисъл свързаните с аквакултурите планове и програми попадат в приложното поле на Директивата за СЕО. Когато за съответен план или програма се изисква стратегическа екологична оценка, следва да се изготви екологичен доклад, съдържащ съответната информация, идентифицираща, описваща и оценяваща вероятните значителни екологични последици от изпълнението на плана или програмата, както и разумни алтернативи.

С цел да се гарантира прозрачност при вземането на решения, директивите за СЕО и ОВОС предвиждат по време на оценката на плановете, програмите и проектите да се провеждат консултации с органите по опазване на околната среда и обществеността. Държавите членки следва да предвидят подходящи срокове, за да има достатъчно време за консултации, включително за изразяването на становище, както и да гарантират, че когато планът или

програмата бъдат приети и проектът бъде разрешен, съответните органи и обществеността са информирани и имат достъп до съответната информация.

Директива за МПП

Наскоро приетата директива за морско пространствено планиране (МПП)²⁶ има за цел да насърчи устойчивото развитие и използване на морските ресурси, включително за аквакултури, чрез създаването на морски пространствени планове във всяка държава членка до 2021 г.

В ситуации на конкуренция за дадено морско пространство пространствените планове следва да се използват за намаляване на конфликтите между секторите и за създаване на полезни взаимодействия между различните дейности, насърчаване на инвестициите чрез създаване на усещане за предвидимост, прозрачност и по-ясни правила, засилване на координацията между администрациите във всяка държава чрез използването на единен инструмент за балансиране на развитието на редица морски дейности, засилване на трансграничното сътрудничество и опазване на околната среда чрез ранното определяне на въздействията, произтичащи от многостранното използване на пространството. Разработването на пространствено планиране за сектора на аквакултурите е много ценен подход, който може да интегрира изискванията на РДВ и на РДМС.

Регламенти относно чуждите видове

Регламентът относно използването в аквакултурите на чуждоземни и неприсъстващи в района видове²⁷ засяга движението на чуждите видове за целите на аквакултурите. Операторите трябва да извършат предварителни оценки на риска и да получат разрешителни за въвеждане или пренос на чужди или неприсъстващи в района водни видове. В регламента се определя информацията, която трябва да бъде предоставена от оператора, както и критериите, които компетентните органи трябва да използват за издаването на разрешително.

Приетият наскоро регламент на ЕС относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове²⁸ се отнася до заплахите, породени от

²⁶ Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране, ОВ L 257, 28.8.2014 г., стр. 135—145.

²⁷ Регламент (ЕО) № 708/2007 на Съвета от 11 юни 2007 г. относно използването в аквакултурите на чуждоземни и неприсъстващи в района видове, ОВ L 168, 28.6.2007 г., стр. 1—17.

²⁸ Регламент (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове. ОВ L 317, 4.11.2014 г., стр. 35—55.

инвазивни чужди видове, чиито потенциални неблагоприятни последици изискват съгласувани действия на равнище ЕС. Регламентът предвижда приемането на списък на инвазивни чужди видове, които засягат Съюза и борбата с които изисква действия за: 1) ограничаване на тяхното въвеждане и разпространение; 2) създаване на ефективни механизми за ранно предупреждение и бързо реагиране; и 3) управление на инвазивни чужди видове, които вече присъстват и са широко разпространени в ЕС. Списъкът ще се актуализира редовно и може да включва също и отнасящи се към сектора на аквакултурите видове.

Потенциални въздействия от аквакултурите — добри регулаторни и промишлени практики и предложения

Аквакултурите са изключително разнообразен сектор и следва да се подчертае, че въздействията върху околната среда не могат да се обобщават за сектора като цяло. За да се гарантира висока степен на опазване на околната среда, и тук както във всеки друг сектор, е необходимо да се вземат предпазни мерки по отношение на проекти за производство на аквакултури, които могат да имат значителни неблагоприятни последици за околната среда. Процедурите по ОВОС и СЕО са важни инструменти за интегрирането и приемането на някои планове, програми и проекти, които могат да имат значителни неблагоприятни последици за околната среда, тъй като гарантират, че тези последици се вземат предвид при изготвянето им и преди тяхното приемане. Въздействията са различни в зависимост от видовете, методите на отглеждане и техниките на управление, точното местоположение и местните условия на околната среда и дивата природа. Те могат да бъдат предотвратени, сведени до минимум или смекчени чрез приемането на подходящи гаранции за околната среда, включително процедури за регулиране, контрол и мониторинг. Освен това секторът на аквакултурите е силно заинтересован от поддържането на чиста околна среда и следователно се е развил по начин, който да намали потенциалния натиск. Възможните последици за околната среда от сектора на аквакултурите включват:

- 1) Бентосни въздействия и хранителни вещества
- 2) Болести и паразити
- 3) Зауствания на химикали
- 4) Изпускане на организми и чужди видове
- 5) Физически въздействия, смущения и контрол на хищниците

1) Бентосни въздействия и хранителни вещества

Повечето видове рибни аквакултури допринасят за увеличаването на товара от хранителни вещества във водата чрез недоизядения фураж, изпражненията и др. Последниците от обогатяването с хранителните вещества за бентосните общности са подробно документирани в полеви проучвания. В много региони са приложени цифрови модели за прогнозиране на концентрациите на хранителни вещества и въздействието върху бентосните общности въз основа на товара от хранителни вещества и/или хидродинамиката, или за подпомагане на избора на местоположение. Докато прекомерното обогатяване с хранителните вещества може да създаде проблеми, алтернативните употреби на обогатена с хранителни вещества вода могат да донесат ползи за други сектори, например като тор в селското стопанство.

Добри регулаторни практики и предложения

Съществуват различни начини за смекчаване на въздействието от обогатяването с органични вещества и въвеждането на хранителни вещества чрез лицензионни процедури, като:

- ограничаване на равнищата на биомаса и на производство на обекта до определен максимум (например определяне на таван за подаване на фуражи; определяне на максимален праг на биомаса за даден обект въз основа на прогнозни модели за асимилативния капацитет на приемащата околна среда);
- ограничаване и контрол на заустванията²⁹;
- ограничаване на използването на торове до необходимото за нуждите на съответния воден обект и следователно намаляване на потреблението и избягване на заустванията;
- контрол на равнищата на запасите, като товарът от хранителни вещества в отпадъчните води от аквакултурите зависи от наличния запас на биомаса (и от степента на хранене), а равнището на емисиите е свързано с общия брой на отглежданата в стопанството популация.

Допълнителни добри практики и предложения към регулаторите включват:

1. подобряване на яснотата относно параметрите или данните, които секторът следва да предостави за илюстриране на базовите товари;

²⁹ Ограничаването и контролирането на заустванията изисква редовно наблюдение на заустените в стопанството хранителни вещества; това може да наложи допълнителни разходи. От друга страна, ограничаването на равнищата на биомаса и на производство не изисква допълнителни разходи за мониторинг, но и не насърчава иновациите, като по-ефективни системи за хранене или използване на затворени садкови системи.

2. подобряване на мониторинга с цел количествено определяне на товарите от хранителни вещества от различни източници, включително от аквакултури;
3. използване на инструменти или практики за смекчаване (например за качеството на отпадъчните води) при оценката за целите на съгласието/лицензирането;
4. подходяща гъвкавост на регулаторната рамка за улесняване на някои мерки, като некултивирането на обекти;
5. използване на подходи за моделиране при определянето на местоположението на нови стопанства.
6. Обмисляне на използването на обогатена с хранителни вещества вода (след филтриране и утаяване, ако е необходимо) за производство на биогаз или напояване на растителни култури с цел насърчаване на по-добро цялостно управление на водите и интеграция между аквакултурите и използването на прилежащите селскостопански земи;
7. Сътрудничество между различните ведомства и агенции с цел изграждане на общо разбиране за съществуващата ситуация и вече предприетите мерки и създаване на програми, които да позволяват осъществяването на информирани и отговорни операции в областта на аквакултурите;
8. По-нататъшно разглеждане на потенциала на подхода на управление на материалния баланс за азота и фосфора във всички засегнати на предишен етап места, например Балтийско и Черно море;
9. По-нататъшно обсъждане на схемите за търговия на хранителни вещества (включително съвместно разполагане), при условие че се предприемат подходящи мерки за справяне с местното въздействие.

Добри практики в сектора и предложения

Добрите практики в сектора и предложения за смекчаване на последиците от обогатяването с органични вещества и постъпването на хранителни вещества включват:

1. използване на ефективни системи за хранене, за да се гарантира свеждане до минимум на недоизядения (отпаден) фураж, например чрез използване на системи с камери или други механизми за наблюдение на реакцията при хранене. Системите с камери често се използват заедно с автоматичните хранилки в отрасъла на отглеждане на сьомга;
2. използване на качествени видове фураж с висока степен на усвояемост от отглеждания организъм, които свеждат до минимум изпускането на хранителни вещества в изпражненията и водата. Когато е уместно, използване на свързващи вещества за свързване на твърдите вещества с цел ефективно събиране и утаяване;

3. Управление на обекта, като некултивиране (график, въздействие, зона), третиране, зони на изключване, при които прекъсване на производствения цикъл позволява възстановяването на морското дъно;
4. Мониторинг, за да се гарантира, че измерените максимални стойности за хранителните вещества и всички СКОС са в границите, определени в лицензионните условия;
5. Намаляване на изпускането на хранителни вещества в приемащата среда например посредством използването на затворени садкови системи или частична рецикулация, което позволява отстраняване на разтворените хранителни и твърдите вещества от отпадъчните води; наземни/шахта за утайки, утаителни басейни и съвременни технологии за почистване като барабанни филтри; използване на изкуствени влажни зони (където пространството го позволява) за отстраняване и обработване на разтворените хранителни вещества;
6. Контролиране на използването на торове с цел да се сведе до минимум прякото въвеждане на хранителни вещества във водосборния басейн;
7. Развитие на интегрирани мултитрофични системи за аквакултури (ИМСА). Концепцията за ИМСА се основава на това, че стопанствата съчетават хранени с фураж видове (например риба, скариди) с видове, които извличат хранителните вещества (например морски водорасли) и неразтворените вещества (например черупкови организми), с цел създаване на балансиран системи за възстановяване на околната среда (биологично смекчаване).
8. Насърчаване на използването на свързани с аквакултурите сини междинни култури (например отглеждане на миди, водорасли и асцидии) като компенсираща мярка с цел отстраняване на хранителните вещества от морето;
9. Използване в производствения цикъл, когато е целесъобразно, на системи за аквакултури с частична или пълна рецикулация;
10. Разработване и внедряване на иновативни технологични решения, като затворени садкови системи³⁰, след като са преминали пълни изпитвания.

2) Болести и паразити

Болестите и паразитите могат да бъдат отнесени към РДВ и РДМС поради потенциалното въздействие на патогенните и паразитните организми върху дивите популации (като засегнат биологичното разнообразие, а оттам и екологичното състояние) и поради изпускането на

³⁰ Става дума за сладководни и морски заграждения, през които водата не може да премине, с цел затваряне на рибата от рибовъдните стопанства и ограничаване на отпадъчните потоци и заустванията в откритата околна среда. Пълно описание е налично в съпътстващия документ (Jeffery et al., 2014 г., глава 9.3)

химикали и лекарства, които може да са използвани за контрол на заболяванията, в местната среда по време на лечението и след това. Вторият аспект е разгледан в следващата глава.

Добри регулаторни практики и предложения

Контролът на заболяванията в сектора на аквакултурите в ЕС се урежда с Директивата за здравето на водните животни³¹. В допълнение към това са установени следните добри регулаторни практики и предложения:

1. Разполагане на предложените стопанства, използващи отворени мрежови заграждения, далече от подходи към реки или тесни канали (за да се сведе до минимум взаимодействието с мигриращите видове дивни риби);
2. Прилагане на планове за зонално или териториално управление, които ще намалят потенциалните отрицателни взаимодействия между дивите риби и рибите от рибовъдните стопанства, включително като част от плановете за управление на речните басейни. Допълнително предимство на подобни схеми е, че те вероятно ще намалят общата тежест от заболяванията в обектите, като по този начин ще се увеличи и производителността на стопанствата. Плановете за териториално управление могат да включват:
 - Определяне на максимално количество биомаса от риба или черупкови организми, която може да бъде отглеждана в определена зона;
 - Когато това е осъществимо, внедряване на производство на принципа „всички вътре/всички вън“ чрез синхронизиране на производството на възрастовите класове по години на всеки отделен вид в рамките на управляваната зона. Уловът на цялата налична риба в дадена управлявана зона в рамките на определен период от време улеснява въвеждането на периоди на некултивиране между отделните цикли на отглеждане;
 - Координиране на периодите на некултивиране между производителите, за да се гарантира ефективно прекъсване на заболяванията между производствените цикли в рамките на дадена управлявана зона;
 - Координиране на графици за провеждане на лечение на стопанствата в рамките на дадена управлявана зона, за да се гарантира, че то се извършва възможно най-ефективно;
3. Отчитане на кумулативното въздействие на аквакултурите и други операции в управлявания воден обект.

³¹ Директива 2006/88/ЕО на Съвета от 24 октомври 2006 г. относно ветеринарномедицинските изисквания за аквакултури и продукти от тях и за предотвратяване и борба с някои болести по водните животни, ОВ L 328, 24.11.2006 г., стр. 14—56.

Добри практики в сектора и предложения

1. Прилагане на принципите на интегрираното управление на вредителите, подобно на използвания в агрономията подход, при контрола на патогенните организми при рибите и черупковите организми, при които може да се определи и приложи оптималната стратегия, включваща употреба на лекарства и дейности за управление на обекта като некултивиране. Употреба на лекарства в съответствие с условията на тяхното разрешение за употреба (както е посочено в листовката на лекарството или в резюмето на характеристиките на продукта) освен ако ветеринарен лекар не е предписал друго (употреба не по предназначение) и по начин, който насърчава оптималната ефективност на лечението. Оптималната ефективност на лечението често включва изискване за намаляване на броя на третиранията и следователно на общото количество на изпуснатите лекарствени продукти.
2. Използване на стратегии за лечение, които водят до свеждане до минимум или до липса на допълнителни химични въздействия, особено в зони, където състоянието на водните обекти и свързаната с тях бентосна фауна е оценено като умерено или по-лошо от умерено.
 - а) Проучване и, когато е възможно и безопасно, прилагане на методи за биологичен контрол като алтернатива на третирането с химикали (например използването на по-чиста риба при контрола на морските въшки).
 - б) Следва да бъдат насърчавани производствени системи с подходящи условия за развитие на аквакултури (околна среда, хранене, хигиена). Химичните терапевтични средства не следва да се използват като заместители на прилагането на добри практики на отглеждане, зоотехника и управление.
 - в) Използване на методи, основани на ваксинация, когато това е възможно. Следва да се предпочитат методи за контрол, основани на ваксинация, които имат минимално въздействие върху околната среда.
 - г) Разработване и прилагане на ефективни процеси (планове) за биологична сигурност с цел свеждане до минимум на разпространението на болестотворни агенти във и между стопанствата и в по-широката околна среда. Отглеждане на животните чрез използване на системи и методи, близки до оптималните физиологични и поведенчески характеристики, за да се сведе до минимум стресът, тъй като стресът се счита за важен фактор, който предразполага отглежданите в стопанства животни към заболявания.

- д) Внимателното отчитане на контролните фактори, като посадка, температура на отглеждане, равнище на разтворения кислород, мътност, разтворен амоняк и нитрити и др.
- е) Когато това е икономически оправдано, обмисляне на използването на затворени системи за отглеждане (например системи за аквакултури с рециркулация), за да се сведе до минимум обменът на патогенни организми с дивите риби и черупковите организми и изпускането на химични препарати в околната среда.
- ж) Следва да се насърчи намаляването на употребата на антимикробни средства и появата на антимикробна резистентност, например чрез спазване на съответните насоки (като Насоките на Комисията за разумната употреба на антимикробни средства във ветеринарната медицина³²).
3. Производителите на аквакултури са задължени да полагат грижи, за да гарантират, че яйцата, хайверът и младите екземпляри, които внасят в своите обекти, нямат болести, които могат да бъдат предадени на дивите риби и черупковите организми.
4. Селективно възпроизводство с цел засилване на устойчивостта на заболявания.
5. Прилагането на ефективни процеси в областта на биологичната сигурност и използването на ефективни и безопасни за околната среда методи на лечение следва да станат част от възприетите от производителите кодекси за добри практики (КДП). За да се гарантира спазването на КДП, може да се обмисли въвеждането на процеси за контрол на качеството, включително одити.
6. Поради опасения, свързани с увеличаването на резистентността към някои ветеринарни лекарствени продукти, използвани за лечението на морски въшки, продължаване на изследванията и разработките на други новопоявили се нехимични методи за контрол на въшките, като топлинно, сладководно, лазерно третиране или чрез дълбочината и дизайна на садките. Последните изследвания и разработки в използването на садки с вградени шнорхели показва обещаващи резултати за значителното намаляване на броя на въшките, които преобладават в повърхностните слоеве.
7. Добри практики в сектора и предложения № 1—4 в глава 3 „Заустване на химикали“ се прилагат и тук.

Конкретен пример: морски въшки

Вероятно най-известният пример за обмен на патогенни организми между популациите на

³² Известие на Комисията. Насоки за разумната употреба на антимикробни средства във ветеринарната медицина (2015/C 299/04)
http://ec.europa.eu/health/sites/health/files/antimicrobial_resistance/docs/2015_prudent_use_guidelines_bg.pdf

диви риби и риби от рибовъдни стопанства е преносът на морски въшки между дивата атлантическа сьомга и сьомгата от рибовъдните стопанства. Морските въшки могат да засегнат растежа, потенциала за възпроизводство и оцеляването на своите гостоприемници, тъй като храненето им може да предизвика кожни лезии, водещи до осмотични проблеми и вторични инфекции. Ако не се лекуват, те могат да достигнат особено вредно за рибата гостоприемник равнище. Морските въшки могат да нападнат както дивите, така и отглежданите в рибовъдни стопанства пъстървови риби, като възможността за взаимодействие и предаване на паразита между отглежданата в рибовъдно стопанство и дивата риба е повод за сериозно безпокойство. Големият брой гостоприемници в стопанствата може да доведе до мащабно размножаване на морските въшки. Дивите анадромни риби в зоните, в които са разположени стопанства за отглеждане на сьомга, могат да бъдат изложени на мащабно заразяване с морски въшки, което в някои случаи води до преждевременното им завръщане в сладки води или до смъртност в морето. За да контролират морските въшки, производителите на аквакултури обикновено използват редица антипаразитни лекарствени препарати, които може да породят някои рискове за околната среда, ако не се прилагат внимателно.

Тече обсъждане по темата за значението на въздействието на морските въшки от отглеждана в рибовъдни стопанства риба върху популациите на дива риба. Въпреки това, за да се противодейства на потенциалната опасност, която морските въшки създават за дивите риби, регулаторните органи и производителите в основните региони за развъждане на атлантическа сьомга в Северна Европа са разработили методи за контрол на тяхното разпространение и за свеждане до минимум на възможностите за пренос. Те включват разработване на планове за териториално управление, уреждащи начина, по който оперират производителите в определени зони, и на подобрени програми за лечение. В Норвегия органите могат да налагат намаляване на производството в определени съоръжения, ако това е необходимо.

Съгласно препоръката относно морските въшки, направена от Организацията за опазване на сьомгата в Северния Атлантически океан (NASCO), 100 % от стопанствата трябва да разполагат с такива системи за ефективно управление на морските въшки, които да гарантират липса на увеличение на товара от морски въшки или на причинената от въшки смъртност на диви пъстървови риби, която може да се дължи на стопанствата.

3) Зауствания на химикали от аквакултури

Подобно на животните в системите за производство в селското стопанство, рибата и черупковите организми от рибовъдните стопанства също боледуват. Редица химикали се използват като лекарства, биоциди, препарати против обрастване и фуражни добавки с цел да

се подобри оцеляването, производителността и качеството на рибата и черупковите организми от рибовъдните стопанства, по-специално в системите за интензивно отглеждане. Лекарствата намаляват загубите при производството, подобряват благосъстоянието и качеството на отглежданата риба и могат да намалят разпространението на болести от рибата, отглеждана в рибовъдно стопанство, към дивата риба (и обратно). Достъпът до ефективни и рентабилни лекарства е важен приоритет както за сектора на аквакултурите, така и за опазването на интересите на дивата риба. От друга страна, използването на ветеринарни лекарствени препарати и други химикали представлява потенциална опасност за околната среда, и по-специално за зоните, разположени непосредствено около или под стопанствата. Освен ако употребата им в стопанствата не се управлява внимателно тяхното попадане във водната среда може да създаде риск. Този риск включва директни токсични последици (за бентосната микро- и мейофауна, водораслите, планктона и други водни организми), както и по-незабележими въздействия, включително потенциална промяна на бактериалните общности (и размножаването на устойчиви на антибиотици организми) в резултат на отделяне на антибиотици в околната среда.

Изпускането на химикали във водната среда е регулирано в цяла Европа по силата на редица европейски и национални разпоредби. В съответствие с РДВ и Директивата за определяне на стандарти за качество на околната среда³³ (ДСКОС) са установени СКОС за 45 приоритетни вещества и 8 други химични замърсители, които са повод за голямо безпокойство в ЕС. ДСКОС се прилага за повърхностните води, т.е. вътрешни води, преходни води (естуари и устия), и за крайбрежните води: химичното състояние се оценява на разстояние до 12 морски мили навътре в морето. ДСКОС включва стандарти за живата част на екосистемата за няколко вещества, включително живак (Hg), хексахлорбензен (HCB) и хексахлорбутадиен (HCBД). От държавите членки също така се изисква да вземат необходимите мерки с цел постепенното намаляване на замърсяването с приоритетни вещества и пълното или поэтапното отстраняване на емисиите, заустванията и загубите на приоритетни опасни вещества. Освен това държавите членки следва да определят СКОС за замърсители с национално значение (специфични замърсители на речните басейни).

³³ Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите, за изменение и последваща отмяна на директиви 82/176/ЕИО, 83/513/ЕИО, 84/156/ЕИО, 84/491/ЕИО, 86/280/ЕИО на Съвета и за изменение на Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета. ОВ L 348, 24.12.2008 г., стр. 84—97, изменена с Директива 2013/39/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 12 август 2013 г. за изменение на директиви 2000/60/ЕО и 2008/105/ЕО по отношение на приоритетните вещества в областта на политиката за водите. ОВ L 226, 24.8.2013 г., стр. 1—17.

Изпълнението на целта на РДВ за добро химично състояние (и добро екологично състояние) е подкрепено и от други законодателни актове на ЕС, включително Директивата относно емисиите от промишлеността³⁴, Директивата за пречистването на градските отпадъчни води³⁵, Регламента REACH^{36,37}, Регламента относно биоцидите³⁸, Директивата относно ветеринарните лекарствени продукти³⁹, Регламента относно продуктите за растителна защита⁴⁰ и Директивата относно устойчивата употреба на пестициди⁴¹.

Всяко заявление за получаване на разрешение за предлагане на пазара на ветеринарни лекарствени продукти трябва да бъде придружено от оценка на риска за околната среда. В съответствие с изменената Директива 2001/82/ЕО при оценката на риска следва да бъдат взети предвид всички съответни научни насоки и/или научни препоръки. Тези мерки гарантират, че когато се използва според указанията на етикета, въздействието на лекарствения продукт върху околната среда ще бъде минимално. Освен това като мярка за гарантиране на общественото здраве правото на ЕС изисква животните, включително продуктите от аквакултури, които се предлагат на пазара като храни, да не съдържат остатъци от фармакологичноактивни субстанции над установените максимално допустими стойности на остатъчните количества в съответствие с Регламент (ЕС) № 37/2010. Въведени са програми за

³⁴ Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването). ОВ L 334, 17.12.2010 г., стр. 17—119.

³⁵ Директива 91/271/ЕИО на Съвета от 21 май 1991 г. относно пречистването на градските отпадъчни води. ОВ L 135, 30.5.1991 г., стр. 40—52.

³⁶ Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията. ОВ L 396, 30.12.2006 г., стр. 1—849.

³⁷ Директива 2006/121/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. за изменение на Директива 67/548/ЕИО на Съвета за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно класификацията, опаковането и етикетирването на опасни вещества, с оглед да я адаптира към Регламент (ЕО) № 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH) и за създаване на Европейска агенция по химикали. ОВ L 396, 30.12.2006 г., стр. 850—856.

³⁸ Регламент (ЕС) № 528/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно предоставянето на пазара и употребата на биоциди (текст от значение за ЕИП). ОВ L 167, 27.6.2012 г., стр. 1—123.

³⁹ Директива 2001/82/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 ноември 2001 г. относно кодекса на Общността за ветеринарните лекарствени продукти ОВ L 311, 28.11.2001 г., стр. 1.

⁴⁰ Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 79/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета. ОВ L 309, 24.11.2009 г., стр. 1—50.

⁴¹ Директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. за създаване на рамка за действие на Общността за постигане на устойчива употреба на пестициди. ОВ L 309, 24.11.2009 г., стр. 71—86.

мониторинг на остатъчните вещества⁴² (както задължителни, така и незадължителни специфични за отделните държави членки), за да се гарантира, че нивата на допустимите фармакологичноактивни субстанции и на някои замърсители в продуктите от аквакултури в ЕС са под максимално допустимите стойности, както и че в тях не могат да бъдат открити следи от забранени вещества⁴³, нито от такива без установени максимално допустими стойности. Процесът на получаване на разрешение за предлагане на пазара на ветеринарни лекарствени продукти и официалният контрол върху разпространението и употребата на ветеринарни лекарствени продукти водят до значително ограничаване на гамата от химикали, които могат да се използват в сектора на аквакултурите, и по този начин осигуряват известна степен на защита на околната среда. Когато обаче даден лекарствен продукт, разрешен за сухоzemни животни, се използва не по предназначение за лечение на водни видове, е необходимо да се подхожда внимателно, тъй като е малко вероятно въздействието върху водната среда да е било взето предвид в рамките на процеса на издаване на разрешение.

Сред приоритетните вещества, за които са установени СКОС, пряко отношение към свързаните с аквакултурите операции имат препаратът с противопаразитно действие циперметрин и препаратът против обрастване цибутрин. Тези вещества бяха добавени към списъка през 2013 г., което означава, че съответните СКОС трябва да бъдат постигнати до 2027 г. Освен това някои вещества които са от значение за аквакултурите, някои държави членки са ги определили и като специфични замърсители на речните басейни (таблица 2). Те включват някои съединения на тежки метали (мед и цинк), използвани като препарат против обрастване, както и химикали с противопаразитно действие (като препаратите за борба с морските въшки дифлубензурон, циперметрин и азаметифос), формалдехид (все още широко използван за контрола на редица заболявания в сектора на аквакултурите) и EDTA (етилендиаминтетраоцетна киселина, използвана за подобряване на качеството на водата чрез намаляване на концентрациите на тежки метали или за отстраняване на намиращи се във водата органични вещества). Амонякът е включен в списъка в приложение VIII към РДВ и може да бъде разглеждан и като част от екологичното състояние в рубриката, посветена на подпомагащия качествен елемент „хранителни условия“. Поради това в повечето държави членки обикновено има въведени специфични стандарти за качество, като неговата отношение към аквакултурите се обуславя от факта, че става дума за съединение, което се отделя от

⁴² Директива 96/23/ЕО на Съвета от 29 април 1996 г. относно мерките за наблюдение на определени вещества и остатъци от тях, в живи животни и животински продукти и за отмяна на Директиви 85/358/ЕИО и 86/469/ЕИО и Решения 89/187/ЕИО и 91/664/ЕИО, ОВ L 125, 23.5.1996 г., стр. 10.

⁴³ Както е предвидено в таблица 2 от приложението към Регламент (ЕС) № 37/2010 на Комисията и в Директива 96/22/ЕИО.

водните организми и следователно се изхвърля във водната среда от свързаните с аквакултурите операции.

Освен данните за преноса на замърсители от оператори на аквакултури, които се поддържат от националните административни или регулаторни органи, информация за заустванията от свързани с аквакултури интензивни операции може да бъде намерена в Европейския регистър за изпускането и преноса на замърсители⁴⁴.

Таблица 2. Списък на използвани в аквакултурите вещества, които са определени като приоритетни вещества в ДСКОС или са идентифицирани като специфични замърсители на речните басейни в поне една държава членка

Химикал	Приоритетно вещество в съответствие с РДВ (Европейски набор от СКОС)	Приложение VIII към РДВ	Национален набор от СКОС (поне в една държава членка)	Употреба в сектора на аквакултурите
Zn	Не	Да — точка 7	Да	
Cu	Не	Да — точка 7	Да	Против обрастване
Дифлубензурон	Не	Да — точка 9	Да	Лечение срещу морски въшки
Циперметрин	Да — ДПВ		Да ⁴⁵	Лечение срещу морски въшки
Формалдехид	Не	Да — точка 9	Да	Вещество с противопаразитно и противогъбично действие
Азаметифос	Не	Да — точка 9	Да	Лечение срещу морски въшки
Цибутрин	Да	Да — точка 9		Против обрастване
EDTA	Не		Да	Подобряване на качеството на водата

В съответствие с РДВ нивата на приоритетните вещества в повърхностните води могат да надвишават съответните СКОС (установени в ДСКОС) в определени зони на смесване, прилежащи към точките на заустване, при условие че СКОС продължават да се спазват в останалата част на водния обект. Подобна логика се прилага и спрямо специфичните замърсители на речните басейни (национални СКОС). Определянето на зоните на смесване

⁴⁴ <http://prtr.ec.europa.eu/IndustrialActivity.aspx>

⁴⁵ Циперметринът беше определен за специфичен замърсител на речните басейни в някои държави членки преди включването му в списъка на приоритетните вещества през 2013 г. Това обяснява защо за това вещество са определени национални СКОС. Сега националните СКОС ще трябва да бъдат заменени със СКОС, определени в ДСКОС.

включва определяне на граница, отвъд която СКОС не следва да се превишават; зоните на смесване трябва да бъдат ограничени в близост до точката на заустване и да бъдат пропорционални⁴⁶.

Извън тези общи мерки за контроли, изпускането на химикали от свързани с аквакултурите операции обикновено е строго регламентирано на национално равнище, като повечето държави членки посочват какви химикали могат да се използват като част от свързаните с аквакултурите операции и техните максимално разрешени нива на заустване, независимо от това дали се разглеждат като специфични замърсители на речните басейни съгласно РДВ.

Заустването на химикали от свързани с аквакултурите операции във водната среда се отнася и към РДМС, тъй като химикалите може да засегнат състоянието на околната среда в морските региони, в които биват зауствани. От особено значение в това отношение би бил дескриптор 8 за ДСОС—РДМС (замърсители) и дескриптор 9 (замърсители в морски хранителни продукти). Като цяло, добрите практики и предложения, които спомагат за спазването на задълженията съгласно РДВ, важат и за задълженията съгласно РДМС.

Регулаторен пример: Нормативни актове в областта на водната среда (контролирани дейности) (Шотландия) 2011 (CAR)

В тези национални нормативни актове се уреждат изрично специфичните изисквания в областта на аквакултурите. Шотландската агенция за опазване на околната среда (SEPA) определя ограничения за рибната биомаса в садките (и така, косвено, за количеството храна), както и за количествата на определени лекарства, които могат да бъдат прилагани и зауствани. Чрез тези ограничения SEPA цели да гарантира, че рибовъдните стопанства функционират в рамките на капацитета на околната среда.

SEPA разделя оценките си на „въздействия в близост до обекта“ (т.е. в зони, разположени в непосредствена близост до действащ или потенциален обект за аквакултури) и „въздействия на разстояние от обекта“. По същество някои от въздействията „в близост до обекта“ се толерират, ако не са широко разпространени и не засягат по-широката водна среда. Основната цел е да се поддържа функционираща общност от дънни животни, които да обработват отпадъците и да ограничават зоната, засегната от използването на ветеринарни лекарствени продукти. За оценката се използват локални приливни и батиметрични данни, които се въвеждат в компютърни модели за изготвяне на прогнози за въздействието, като целта е да се установят

⁴⁶Член 4 от Директивата (2008/105/ЕО).

съответни и специфични за дадения обект условия, които да гарантират опазването на околната среда. Подходът е възприел принципа на определяне на зона на смесване — допустима за въздействия зона (ДВЗ), или отпечатъка в зоната около стопанството. В рамките на ДВЗ някои стойности може да превишават екологичните стандарти, на границата на ДВЗ обаче стандартите трябва да бъдат спазени, за да се предотвратят неблагоприятни „въздействия на разстояние от обекта“, засягащи околния воден обект.

С помощта на SEPA и други агенции шотландското правителство е изготвило ясни ръководства за производителите в сектора на аквакултурите, в които подробно се описва как даден оператор може да кандидатства за лиценз, и е създадо уебсайт⁴⁷, на който всяко проявяващо интерес лице може да намери информацията относно шотландските рибовъдни стопанства. Това включва информацията за местонахождението на стопанствата, максимално разрешената биомаса, разрешеното и прилаганото лечение и резултатите от наблюдението на околната среда във и около обектите.

Добри регулаторни практики и предложения

1. Определянето на максимални стойности за рибната биомаса на даден обект и/или за производствените нива (вж. добри регулаторни практики в областта на обогатяването с хранителни вещества) може косвено да доведе до ограничаване на количеството прилагани и зауствани ветеринарни лекарствени продукти.
2. Към издаване на лиценз за производители на аквакултури да се пристъпва едва след като се докаже, че химичното въздействие на предложената дейност няма да повлияе неблагоприятно върху екологичното (бентосна фауна, фитопланктон) и химичното състояние на зоната. При стопанствата с отворени садки, разположени в морската среда, да се обръща специално внимание на използването на подходи за моделиране, за да се оцени вероятното разпространение на използваните за третиране химикали, степента на разреждане, времето за един пълен цикъл и тяхното последващо въздействие.
3. В хода на процеса на кандидатстване за лиценз да се вземе предвид мащабът на всички евентуални въздействия. По-специално, може да се наложи разграничение между въздействия „в близост“ до обекта и „на разстояние“ от него. Както и при всяка друга антропогенна дейност, е необходимо да се балансират евентуалните последици от дадена дейност за околната среда с възможните ползи от нея (икономически, социални и др.). РДВ осигурява механизми за балансиране на тези въздействия и те

⁴⁷ <http://aquaculture.scotland.gov.uk/default.aspx>

следва да се използват в съответствие с посочените в нея критерии и условия (например зони на смесване в ДСКОС, изключения в РДВ).

4. Обмисляне на възможността за прилагането на принципа на допустимите зони на смесване, при който концентрациите на приоритетните вещества и на осемте други замърсители, посочени в ДСКОС, и по аналогия на тези на специфичните замърсители на речните басейни, могат да надвишават СКОС близо до точките на заустване от свързана с аквакултури дейност, но не и да превишават тези нива отвъд определената граница. Принципите и критериите в ДСКОС и Ръководството относно зоните на смесване⁴⁸ следва да се спазват.
5. Прозрачността е важна, за да се гарантира, че данните за вида на химичното третиране, което стопанствата имат право да извършват, и неговото потенциално въздействие върху околната среда са достъпни за всички заинтересовани страни. В тази връзка да се обмисли възможността данните да се публикуват на уебсайтове, които са достъпни за обществеността и са лесни за търсене.
6. Стимулиране на разработването на технологии и практики с по-малко въздействие върху околната среда като алтернатива на третирането с химикали.
7. Засилване на контактите между съответните агенции по околната среда и регулаторните органи по лекарствата при оценката на лекарствените продукти за ветеринарна употреба както на национално, така и на равнището на ЕС.

Добри практики в сектора и предложения

1. Когато съществуват множество алтернативни химикали, изборът на основното вещества да зависи не само от данните за неговата ефикасност, но и от наличната информация относно екологичната устойчивост, потенциалните последици за нецелесъобразни организми, склонността за стимулиране на микробна резистентност и степента на елиминиране на остатъчните вещества.
2. Когато животните се отглеждат в открити води, да се обмисли възможността да се използват процеси на третиране в затворена среда, когато това е практически възможно (например третиране в кораб с резервоар за жива риба). След това следва да се положат грижи, за да се гарантира, че третираната вода се обезврежда или дезактивира по безопасен начин преди да се заусти.
3. От производителите на аквакултури се очаква да не изхвърлят в естествените водоеми отпадъчни води, съдържащи остатъчни химични вещества в концентрации, които биха

⁴⁸ <https://circabc.europa.eu/w/browse/24e6ac00-9f10-4d01-a3d2-4afbfc5b37f>

могли да причинят биологични последици, и да отдават предимство на намаляването на концентрациите, за предпочитане чрез отстраняване на остатъчните вещества или увеличен времепрестой, и/или чрез разреждане с други отпадъчни потоци от дейността на стопанството.

4. Когато се налага третиране с химикали, приложението им да се съгласува между производителите, за да се ограничи мащабът на евентуалното въздействие върху околната среда.
5. Добри практики в сектора и предложения в глава 2 „Болести и паразити“ (с изключение на точка 3) се отнасят и към настоящата глава, тъй като са насочени към намаляване на количеството и токсичността на отделяните в околната среда лекарствени продукти.
6. Да се отдава предпочитание на алтернативни техники за почистване пред употребата на препарати против обрастване и почистващи продукти на химична основа, когато това е възможно:
 - а) Що се отнася до мрежовите заграждения в морската среда за целите на аквакултурите, като алтернатива на използването на потенциално токсични препарати против обрастване да се обмисли възможността мрежите да се почистват и изсушават на редовни интервали от време.
 - б) Използването на подводни устройства за почистване на мрежи с водна струя също е алтернатива на третирането на мрежата с препарати против обрастване.

4) Изпускане на организми и чужди видове

Очевидно е, че всички заинтересовани страни — предприятията в областта на аквакултурите, регулаторните органи, гражданското общество — имат общ интерес да се сведе до минимум изпускането на каквито и да е запаси или видове, без значение дали са местни или не, и да се намали потенциалното взаимодействие с дивите рибни запаси.

От гледна точка на екосистемата потенциалните последици от изпускането на организми от сектора на аквакултурите са добре документирани, проучени и вложени в разработването на модели, въпреки че често се спори относно заключенията. Изпуснатите чужди видове могат да видоизменят структурата и функциите на морските екосистеми, като променят местообитанията и конкуренцията за храна и пространство с местните организми. Това води до намаляване на тяхното изобилие, биомаса и пространствено разпределение. Местните видове, отглеждани в рибовъдни стопанства, често са подложени на селективно възпроизводство в продължение на много поколения и поради това може генетично да се различават от дивите

популации; това поражда загриженост относно пригодността и производителността на дивите популации в случай на кръстосване с изпуснати видове. Самият сектор на аквакултурите също не желае да има изпускания, тъй като те представляват финансова загуба⁴⁹.

В контекста на РДВ инвазивните чужди видове — макар да не са изрично обхванати — следва да се разглеждат като „потенциално антропогенно въздействие“ върху биологичните елементи, посочени в приложение V. За разлика от РДВ, в съответствие с дескриптор 2 от РДМС „чуждите видове, въведени с човешки дейности, са на равнища, които не предизвикват неблагоприятни промени в екосистемата“. В съответствие с Решение 2010/477/ЕС на Комисията критериите за ДСОС за дескриптор 2 включват:

- Изобилие и характеризирание на състоянието на чуждите видове, по-специално на инвазивните видове;
- Въздействие на инвазивните чужди видове върху околната среда.

Свързан с чуждите видове проблем е, че след като водният организъм е бил въведен и установен в нова среда, неговото отстраняване често е почти невъзможно (или поне финансово невъзможно). На този етап мерките в областта на политиката на практика могат да се съсредоточат единствено върху ограничаването на разпространението и контрола. В последствие определянето на състоянието на дадена зона като „лошо“ поради наличието на инвазивни видове може да означава невъзможност за възстановяване на нейното „добро“ състояние.

В сравнение с други сектори регулирането относно чуждите видове в сектора на аквакултурите е добре развито. Регламент (ЕО) № 708/2007 изисква от държавите членки да определят компетентен орган, който да управлява система за издаване на разрешителни за въвеждането на чуждоземни видове и за преместването на неприсъстващи в района организми от аквакултури. В регламента се признават два вида движения на запасите:

1. Обичайни движения: при които съществува малък риск от пренасяне на нецелев организми;

⁴⁹ Проектът на ЕС PREVENT ESCAPE оцени загубите за европейския сектор на аквакултурите от изпускането на организми на 47,5 милиона евро годишно за мястото на първата продажба и изготви набор от препоръки и насоки за намаляване както на въздействието върху околната среда, така и на финансовите загуби.

2. Необичайни движения: за които е извършена оценка на риска за околната среда и е установено, че рискът е малък или че когато е целесъобразно, може да се приложат мерки за ограничаването му.

Някои чужди видове, които имат дълга история на отглеждане като аквакултури в рамките на ЕС и не създават значителни неблагоприятни последици за околната среда, не подлежат на изпълнение на основните задължения по регламентите, но държавите членки могат да въведат контролни мерки, ако сметат това за целесъобразно. Тези видове са посочени в приложение IV към регламента. Освен това преминаването към затворени съоръжения за аквакултури представлява по-малък риск и е освободено от системата за издаване на разрешителни.

Новият регламент относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове беше приет на 29 септември 2014 г. и влезе в сила през януари 2015 г.⁵⁰ Този регламент не се отнася конкретно за аквакултурите и има по-широк обхват, който включва всички чужди инвазивни видове, дейности и сектори. В регламента се предвижда създаването на списък на чуждите инвазивни видове, които засягат Съюза и които не могат да бъдат въвеждани, съхранявани, развъждани, пускани на пазара или освобождавани в околната среда в ЕС. Видовете, посочени в приложение IV към Регламент (ЕО) № 708/2007, са изключени от приложното поле на новия регламент относно инвазивните чужди видове, когато се използват за целите на аквакултурите.

Добри регулаторни практики и предложения

1. Извършване на инспекции на обекта, за да се гарантира, че те отговаря на условията на лиценза/разрешителното по отношение на задържане на запасите;
2. Приемане на технически стандарти и спецификации за проектиране на загражденията, закотвящите системи и мрежите и гарантиране на съответствието с тези стандарти в съответствие с условията на лицензите за съоръжения за аквакултури, ползващи отворени мрежови заграждения. Техническите стандарти за системите за аквакултури — като тези, разработени в Норвегия и Шотландия — могат да помогнат за управлението на риска от изпускане на организми от системите за аквакултури и евентуално последващо въздействие върху биологичното разнообразие;

⁵⁰ Регламент (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове. ОВ L 317, 4.11.2014 г., стр. 35—55.

3. Гарантиране на координация между съответните компетентни органи за изпълнението на Регламент (ЕО) № 708/2007 и Регламент (ЕС) № 1143/2014;
4. Обмисляне на възможността предложените обекти, ползващи отворени садки, да се разполагат извън зоните, в които са възможни взаимодействия с диви риби, например подходи към реки или тесни канали;
5. В дух на откритост и отчетност публикуване на прозрачни и лесно достъпни данни за изпуснатите екземпляри и създаване на системи за докладване за изпуснатите екземпляри;
6. Предоставяне на икономически стимули за проследяването на изпуснатите екземпляри;
7. Обмисляне на действия по залавянето в реките на изпуснати екземпляри.

Добри практики в сектора и предложения

1. Разработване или прилагане на съществуващи кодекси за добри практики или препоръки, които се отнасят за оперативните процедури в сектора на аквакултурите;
2. Оценка на риска, поддържане на документация и обучение на персонала в процедури за справяне с висока степен на риск, като пренасяне, отделяне и прибиране на улова;
3. Осигуряване на гаранции, че запасите от материал за зарибяване за аквакултури, предназначени за консумация от човека, произхождат от домашни люпилни, когато това е възможно, и не се изпускат в околната среда (т.е. за смекчаващо възстановяване на запасите);
4. Рибите, които се използват за смекчаващо възстановяване на запасите, следва да се развъждат от устойчиво уловени диви запаси с екземпляри за разплод и да се държат отделно от запасите на стопанството, отглеждани с цел консумация от човека;
5. Използване на най-добрата налична технология за производство на стерилна риба, когато това е възможно. Закупуване на нови технологии, когато са налични лицензирани такива;
6. Осигуряване на гаранции, че наземните проточни системи имат подходящ контрол за размера на рибата и че се поддържа постоянно;
7. Разработване на планове за действие в извънредни ситуации за връщане на изпуснати екземпляри и прилагане на рутинна профилактична поддръжка на садковите единици;
8. Създаването на генетични банки с диви видове следва да се насърчава, когато това е възможно.

Съчетаването на добри процедури за лицензиране, спазването на Регламент (ЕО) № 708/2007 относно чуждоземните видове и използването на най-добрите налични технологии в комбинация с най-добри практики и кодекси за поведение ще допринесат за намаляването на

въздействието върху околната среда от изпуснати видове и за изпълнението на определените в РДВ и РДМС цели. В тази връзка разработването на насоки, секторни кодекси за поведение и на други кампании за повишаване на осведомеността и образователни кампании също ще бъде от полза.

5) Физическо въздействие, смущения и контрол на хищниците

Физическото въздействие върху преобладаващите хидрографски условия, водните количества, морфологията и утаяването, както и временните или постоянните смущения в условията на околната среда и екосистемите, произтичащи от свързани с аквакултурите дейности, могат да засегнат хидроморфологичните елементи съгласно РДВ, докато контролът на хищниците може да окаже въздействие върху биологичните елементи с евентуални последици за доброто екологично състояние съгласно РДВ. Дескрипторите за морското биологично разнообразие (Д1), чуждите видове (Д2), хранителните мрежи (Д4), целостта на морското дъно (Д6) и хидрографските условия (Д7) от РДМС е най-вероятно да се повлияят от промени във физическото въздействие, смущенията и контрола на хищниците за целите на аквакултурите.

Физическо въздействие, смущения

Морските съоръжения за аквакултури, като мрежови заграждения (за риби) и парагади (за черупкови организми, макроалги), могат да окажат физическо въздействие, тъй като могат да бъдат закотвени на морското дъно и физически да увредят местообитанията там. Правилното разполагане и проектиране на инфраструктурите за аквакултури може да смекчи това въздействие чрез избягване на разполагането в чувствителни местообитания и чрез търсене на най-доброто техническо решение за всеки вид зона (например приспособяване на системите за закрепване към състоянието на субстрата на морското дъно). Големите заграждения могат също така да окажат въздействие върху циркулацията на теченията и бистротата на водата. Рисковете могат да бъдат управлявани, ако е необходимо, чрез ограничаване на размера на комплексите и тяхното редовно преместване.

В сладководните системи основните физически въздействия са свързани с промените във водното количество, непрекъснатостта на реките и в морфологичните условия. Водочерпенето се разглежда като едно от ключовите предизвикателства, пред които е изправена Европа, така че е важно това въздействие да бъде смекчено посредством използването на ресурсноефективни методи. Справянето с него изисква индивидуален подход за всеки отделен случай най-общо чрез добро проектиране на стопанството, но възможността за одобряване на

нови обекти зависи в много голяма степен от съответното местоположение и ПУРБ за конкретната система.

Единственият начин за цялостно отстраняване на физическото въздействие от аквакултурите е използването на наземни системи с рециркулация, които не създават преграда за движението на водата, нито променят процесите на утаяване. Тяхното изграждане и поддръжка обаче са скъпи и е малко вероятно да осигурят значително увеличение на обема на производството на морски хранителни продукти. Пример за намаляване на физическото въздействие е датският модел на подход за стопанство с частична рециркулация.

Освен това аквакултурите могат да окажат въздействие и върху целостта на морското дъно, което е свързано с физическите смущения от постъпването на отпадни продукти и отломки от съоръжението. Това въздействие може да бъде контролирано и смекчено чрез процедури за лицензиране, които определят приемлива зона на въздействие и допълнителна зона за наблюдение около съоръжението; на практика площта на тези зони не надхвърля няколкокостотин квадратни метра, отразяващи актуалния размер на мрежовите заграждения и парагадите за отглеждане на риби и черупкови организми.

Проблемите с визуалното въздействие се отнасят най-вече до това колко видими са съоръженията от брега или какво е въздействието им върху ландшафта, когато става дума за наземни съоръжения. Изследвания и насоки за намаляване на визуалното въздействие са публикувани в няколко държави членки. Мерките за смекчаване, ако такива се изискват, може да засягат размера и цвета на садките, с предпочитание за черните или сините садки, както и намаляването на размера на физическите елементи над водата, за да се намали въздействието върху морския пейзаж, но във всеки случай без да се засягат разпоредбите относно правилното маркиране на съоръженията за хората, управляващи плавателни съдове. Мерките за смекчаване могат да включват също разполагане на садките далече от брега или използване на подводни садки.

Отглеждането на стриди може умерено да промени макрозообентосните формирания в заливаемата зона, като наддънното отглеждане може да причини по-големи смущения от дънното отглеждане. Хидродинамиката и сезонът взаимодействат с практиките на отглеждане, като засягат разпръскването и натрупването, а оттам и степента на покриването на дъното и биологично отлагане. В бъдеще поставянето на парагади за производство на стриди в подприливните зони може да доведе до намаляване на запасите от биомаса в заливаемите

зони и да окаже положителен ефект върху разположените там бентосни общности. Необходимо е обаче да се направи оценка на потенциалните отрицателни последици от тези нови практики на отглеждане в подприливните зони.

И накрая, важно е въздействието да се разглежда не само от гледна точка на отклонението от изходното ниво, но и във връзка с това как то влияе върху устойчивостта, т.е. способността на системата да устоява на други сътресения или да се възстановява от тях. За някои антропогенни смущения, които не произтичат непременно от аквакултури, се счита, че са засегнали устойчивостта на водната среда.

Хищници

Запасите от риба и черупкови организми от рибовъдни стопанства неизбежно привличат вниманието на диви хищници, включително риби (например щуки), бозайници (например видри, тюлени) и птици (например корморани, чапли, гаги). Безгръбначните животни (например морски звезди, раци) също могат да се хранят с черупкови организми в подприливните зони.

Контролът на хищниците може да се превърне в предизвикателство, тъй като много хищници са защитени от законодателството на държавите членки и на ЕС, особено в рамките на определените места от интерес за опазването на околната среда. Използваната форма на защита зависи от местоположението, системата за аквакултури, видовете и етапа на развитие на отглежданите екземпляри. Избраната система за контрол следва да се опита да сведе до минимум въздействието върху биологичното разнообразие и хищните видове и може да е под формата на недопускане до обектите (например мрежи срещу тюлени, огради срещу видри), възпиращи средства (например шум, фалшиви хищници), стратегии за управление на стопанството (отстраняване на мъртвите екземпляри, по-ниска посадка), разположение (например избягване на места, известни с концентрацията на хищници) или като крайна мярка, намаляване на броя чрез лицензирани методи за контрол (например отстрелване).

Хищни птици

Хищните птици, и по-специално кормораните, са важен фактор, който влияе върху производството на риба в рибовъдни басейни в определени региони. Фермите за миди също може да привличат птици, като най-много проблеми изглежда създават гагите и потапниците. Много от техниките, които се използват за контрол на кормораните, могат да се използват и за

патици и други птици.

Платформата на ЕС за кормораните предоставя информация за тяхната численост, управление и взаимодействие с аквакултурите⁵¹. Тази платформа се основава на резултатите от проекта INTERCAFE⁵² и определя редица различни инструменти за управление на въздействието от кормораните.

При разглеждането на различните варианти е важно да се вземат предвид закрилата на кормораните по силата на Директивата за птиците, сложността на конфликтите между кормораните и сектора на рибарството и ефективността на мерките за контрол. В Директивата за птиците се определя система от дерогации за защита на интересите на секторите на рибарството и аквакултурите. Държавите членки могат да използват пълноценно разпоредбите относно дерогациите, за да предотвратят сериозни щети от корморани за рибарството или аквакултурите. Европейската комисия публикува документ с насоки за изясняване на основните концепции във връзка с прилагането на системата от дерогации⁵³.

Хоризонтални въпроси

Разработването на прости указания относно лицензирането на разработки за отглеждане на аквакултури на национално равнище би помогнало на регулаторите и сектора да оценят дали плановете за нови или разширени съоръжения за аквакултури ще съответстват на задълженията съгласно РДМС и РДВ (като надградят съществуващите документи с насоки относно Общата стратегия за изпълнение на РДВ⁵⁴).

В съответствие с практиката на Съда на Европейския съюз към законодателството на Съюза в областта на околната среда трябва да се прилага принципът на предпазливост. Това включва прилагането на принципа на предпазливост и в сектора на аквакултурите в съответствие с насоките на ЕС^{55,56}. Предоставените от Комисията насоки, ако се спазват правилно, следва да помогнат за изясняване на изискванията по отношение на прилагането на принципа на предпазливост към устойчивото развитие на аквакултурите и за справяне с опасенията, породени от амбициите за растеж на сектора, особено във връзка с нови разработки като аквакултури в открити води.

⁵¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/cormorants/home_en.htm

⁵² <http://www.intercafeproject.net/>

⁵³ http://ec.europa.eu/environment/nature/pdf/guidance_cormorants.pdf

⁵⁴ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

⁵⁵ COM/2000/0001 окончателен. Съобщение на Комисията относно принципа на предпазливост.

⁵⁶ ЕАОС (2001 г.) Late lessons from early warnings: the precautionary principle 1896—2000. Environmental Issue Report No 22 [Късни поуки от ранните предупреждения: принципът на предпазливост в периода 1896—2000 г. Доклад по въпросите на околната среда № 22.], стр. 1—211.

За да се гарантира по-ефективно прилагане, може да се използва подход, основан на риска и доказателствата с цел определяне на изискванията за мониторинг. Освен това администрациите биха могли да улеснят постигането на съответствие от страна на сектора на аквакултурите чрез по-ясно определяне на параметрите или данните, които следва да бъдат предоставяни за целите на лицензирането и мониторинга, както и на качеството и количеството на необходимата информация. Изискват се данни както за емисиите, така и за поемането на хранителни вещества, и е необходимо да се подобри мониторингът с цел количественото определяне и пропорционалното разпределение на товарите от хранителни вещества от различни източници, така че да се установи делът на приноса от аквакултурите в общия обем на хранителните вещества. Настоящата рамка за събиране на данни⁵⁷, която е част от ОПОР, съдържа разпоредби, налагащи на държавите членки задължение да събират и предават на крайните потребители социално-икономически данни за морските аквакултури⁵⁸, но не обхваща данните относно въздействието върху околната среда или относно устойчивостта на сектора на аквакултурите. Въпреки наличието на научни изследвания относно въздействието на различните видове аквакултури върху околната среда, в момента такъв вид данни не се събират и не са лесно достъпни на равнище ЕС. Тези данни са необходими, за да се оценят по-добре възможностите на политиката за подпомагане на устойчивото развитие на сектора на аквакултурите.

Освен това приемането на регионални технически стандарти за целия сектор на аквакултурите може да помогне за смекчаване на въздействието върху околната среда в редица системи аквакултури и видове. Прилагането на такива стандарти може също така да гарантира последователен подход в различните администрации, да увеличи правната сигурност за операторите и да гарантира, че системите и оборудването са подходящи за местонахождението и отглежданите видове.

Планирането е въпрос от ключово значение за стратегическото развитие на сектора на морските аквакултури и е посочено като възможност за управление на въздействието върху околната среда от сектора по начин, който да оптимизира управлението на морските ресурси, като гарантира възможно най-доброто смекчаване на въздействието върху околната среда. Стратегическият поглед е важен, за да се гарантира, че секторът на аквакултурите се развива в

⁵⁷ ОВ L 60, 5.3.2008 г., стр. 1—12.

⁵⁸ Що се отнася до аквакултурите, настоящата рамка за събиране на данни обхваща само морски видове, включително змиорки и съомга, отглеждани във водите на държавите членки и на ЕС.

най-подходящите зони и че той може да съществува съвместно с други дейности. По-специално, националните административни/регулаторни органи могат да използват морското пространствено планиране, за да изготвят стратегическо планиране за развитието на морските аквакултури и да гарантират връзките с други морски сектори. Определянето на допустими за въздействия зони (ДВЗ) също може да допълни екосистемния подход за управление на устойчивото развитие на сектора на аквакултурите. Възприемането на географски информационни системи (ГИС) или други системи за картографиране и техники за планиране може да подкрепи създаването на по-стратегическа визия за устойчивото развитие на сектора на аквакултурите.

Както за сладководните, така и за морските аквакултури се препоръчва конкретните цели и мерки за защитените територии за производство на аквакултури да бъдат изцяло интегрирани във втория цикъл на ПУРБ, за да се гарантира равнопоставеност с другите отрасли и да се даде възможност да се отчете натискът и изискванията на сектора като част от управлението на целия речен басейн. Регулаторните органи трябва да гарантират баланс между целите за намаляване на емисиите на хранителни вещества и за развитие на сектора и едната цел да не надделява над другата. Освен това заслужава да бъде признат потенциалът на сектор на аквакултурите за положителен принос за постигането на добро екологично състояние.

Предстоящи стъпки

Тъй като секторът на аквакултурите продължава да се разширява, той трябва постоянно да преценява своята екологична устойчивост, както и икономическата и социалната си устойчивост. Необходимо е също така свързаните с устойчивостта въпроси да се разглеждат в по-широк контекст, като устойчивостта на фуражите за аквакултури или кумулативното въздействие при значително увеличаване на аквакултурите в морето. Тези аспекти са от съществено значение за дългосрочната жизнеспособност на аквакултурите като източник на храни. Свързаните с околната среда съображения на други заинтересовани страни се признават от сектора на аквакултурите, който през последните години отбеляза значителен напредък в подобряването на собствените си екологични показатели. По подобен начин свързаните с околната среда съображения на сектора се признават от другите заинтересовани страни, като са предприети стъпки да се осигури по-голяма сигурност по отношение на достъпа до чиста, свободна от отпадъци вода, така че да се гарантира безопасността и качеството на произведената храна. Научните изследвания показват, че някои видове натиск върху околната среда са смекчени в абсолютни стойности и са отбелязани също така съществени подобрения

по отношения на ефективността. Технологичното и биологичното развитие ще позволят по-нататъшни подобрения, при условие че екологичните взаимодействия могат да бъдат управлявани по подходящ начин. Научните доказателства трябва да продължат да играят централна роля в сектора, подхранвайки развитието на най-добри практики. Текущите приложни научни изследвания са необходими за разработването на практически решения, чието развитие ще доведе до смекчаване на въздействието върху околната среда. Държавите членки и секторът се насърчават да прилагат добрите практики и да следват представените в настоящия документ предложения, както и да предлагат примери за съвместяване и допълване между опазването на околната среда и устойчивия сектор на аквакултурите.

И накрая, поради специфичните местни екологични аспекти на сектора на аквакултурите и съществуването на национални и регионални закони, държавите членки се приканват да споделят настоящия документ със съответните местни органи и да го използват като основа за разработването на допълнителни насоки, когато това е необходимо. Това би помогнало както на сектора на аквакултурите, така и на регионалните и местните органи да прилагат правото на ЕС по ефикасен и ефективен начин.